

Vedlegg til saken «Opprettelse av nytt Forskningsetisk utvalg ved NTNU» (O-sak til NTNUs styre 12.06.14)

I Forskningsetisk utvalg med mandat

II Reglement for Forskningsetisk utvalg ved NTNU

III Rutiner for saksbehandling ved fakultetene ved mistanke om uredelighet i forskning

I Mandat for Forskningsetisk utvalg ved NTNU

1. Ansvars- og virkeområde

Forskningsetisk utvalg ved NTNU er universitetets rådgivende organ for forskningsetikk.

- Utvalget skal behandle og gi uttalelse i saker ved mistanke om vitenskapelig uredelighet
- Utvalget skal gi uttalelse i mer generelle og konkrete saker som inneholder forskningsetikk

Saker til utvalget skal primært fremlegges fra rektor eller dekan, men en forsker som mistenker uredelighet i forskning kan også melde en sak inn for utvalget. I sistnevnte tilfelle kan utvalget be om at det aktuelle fakultet kartlegger sakens fakta.

Rektor fastsetter saksbehandlingsregler for saker vedrørende mistanke om vitenskapelig uredelighet. Definisjonen av vitenskapelig uredelighet følger forskningsetikklovens § 5 og gjelder forfalskning, fabrikkering, plagiering og andre alvorlige brudd med god vitenskapelig praksis som er begått forsettlig eller grovt uaktsomt i planlegging, gjennomføring eller rapportering av forskning.

Utvalgets uttalelser skal være skriftlige og inneholde en begrunnet vurdering med konklusjon. Hvis utvalget konkluderer med at det ikke foreligger vitenskapelig uredelighet etter forskningsetikkloven, skal dette tydelig og utvetydig fremgå av uttalelsen. Hvis utvalget konkluderer med at det foreligger andre avvik fra krav til god vitenskapelig praksis, som bør følges opp av enheten med den/de involverte forskerne, bør dette redegjøres for i uttalelsen.

2. Sammensetting og oppnevning

Utvalget skal bestå av fem faste medlemmer. Det bør vurderes om det skal oppnevnes et fast eksternt medlem, og om vedkommende bør være jurist. Minst ett av medlemmene skal ha kompetanse eller erfaring fra etikkfaglig arbeid. De interne NTNU medlemmene bør sikre bredde i forskningsbakgrunn og inneha erfaring fra ledelse, fra sentrale NTNU-interne posisjoner eller fra andre forskningsrelevante styringsorganer. Utvalget skal i

hvert enkelt tilfelle vurdere å opprette fagkyndige utvalg bestående av eksperter på det aktuelle feltet, for å vurdere enkeltsaker eller avgrensede problemstillinger knyttet til enkeltsaker. Ekspertgruppene kan være sammensatt av forskere fra NTNU eller eksterne forskere. Ekspertgrupper har et klart avgrenset mandat og opphører når de avgir sin uttalelse til Forskningsetisk utvalg.

Utvalgets medlemmer oppnevnes av rektor for tre år av gangen.

3. Rapportering og innsyn

Utvalget skal avgi årlig rapport om sin virksomhet til rektor.

Utvalgets virksomhet skal, innenfor rammen av de regler som sikrer personvern, være åpen for offentlig innsyn. Utvalgets sekretariat skal knyttes til rektors stab.

II Reglement for Forskningsetisk utvalg ved NTNU

§ 1. Etablering

Forskningsetisk utvalg ble opprettet av NTNUs rektor, etter å ha vært framlagt for Styret 12.06.14. Utvalget skal behandle og gi uttalelse i saker ved mistanke om vitenskapelig uredelighet, samt behandle mer generelle og konkrete saker der rektor ber om forskningsetiske råd.

§ 2. Arbeidsform

Forskningsetisk utvalg skal ta stilling til mistanke om vitenskapelig uredelighet i enkeltsaker. Sakens fakta og problemstillinger skal være klarlagt under den forutgående fakultetsbehandling. Utvalget kan innhente ytterligere opplysninger som de anser nødvendige for at saken opplyses tilstrekkelig. Utvalget skal også behandle andre typer saker som angår forskningsetikk når rektor eller dekaner ber om det.

§ 3. Saksbehandling ved det aktuelle fakultet

Mistanke om vitenskapelig uredelighet eller brudd på god vitenskapelig praksis meldes til nærmeste leder (se egen rutine for saksbehandling ved fakultet). Mistanken fremlegges skriftlig og bør inneholde en begrunnelse eller en sannsynliggjørelse for at den påståtte uredelighet eller handling i strid med god vitenskapelig praksis har funnet sted.

Dersom mistanken ansees begrunnet, bør dekan vurdere å sette ned en intern granskingskomité sammensatt av relevant kompetanse. Medlemmer av en granskingskomité bør være akseptable for alle parter i saken. Granskingen skal resultere i en skriftlig rapport.

Dersom saken håndteres og konkluderes lokalt, avsluttes saken der og en kort redegjørelse oversendes Forskningsetisk utvalg. Dersom dekan ikke finner grunnlag for å løse saken, men ønsker å gå videre med den, så kan den forberedes av fakultetet og legges frem for Forskningsetisk utvalg.

§ 4. Saksbehandling i Forskningsetisk utvalg

I henhold til pkt. 1 i Forskningsetisk utvalg sitt mandat, kan også enkeltforskere klage inn saker til utvalget. I disse tilfellene kan utvalget be det respektive fakultet om å kartlegge

sakens fakta. Forskningsetisk utvalg avgjør om en mottatt sak skal realitetsbehandles eller avvises. Hvis den avvises, skal den sendes tilbake til fakultetet eller til forskeren med en begrunnelse for avvisningen. Når en sak er ferdigbehandlet, utarbeider utvalget en begrunnet uttalelse som meddeles angjeldende fakultet og andre som har en berettiget interesse i å få informasjon om resultatet.

En avgjørelse i Forskningsetisk utvalg er ikke et enkeltvedtak som kan påklages til høyere organ, men utvalgets begrunnede uttalelse vil kunne inngå som en del av saken dersom fakultetet eller annen med berettiget interesse ønsker saken brakt videre inn for Nasjonalt utvalg for gransking av redelighet i forskning (Granskingsutvalget). Saken kan også sendes til Granskingsutvalget dersom særlige grunner taler for det. Forskningsetisk utvalg rapporterer om de saker det behandler til Granskingsutvalget. Saker som er avvist, nevnes kort med avvisningsgrunn.

Forskningsetisk utvalg utarbeider årsmelding som forelegges rektor.

§ 5. Følger av brudd på redelighetsnormer

Såfremt Forskningsetisk utvalg kommer fram til at det i en konkret sak foreligger uredelighet eller alvorlig brudd på god vitenskapelig praksis, skal utvalget overbringe sin skriftlige konklusjon til den som har forelagt saken for utvalget (rektor, dekan eller forsker). Det er opp til dekanen å vurdere og iverksette eventuelle sanksjoner som kan dreie seg om:

- a) tilbaketrekning eller endring av det vitenskapelige arbeid,
- b) retting av forfatterangivelser, c) rapportering av saken til den offentlige myndighet som fører tilsyn med saksområdet, d) personalmessige reaksjoner og e) politianmeldelse av eventuelle straffbare forhold.

III Rutiner for saksbehandling ved fakultetene ved mistanke om uredelighet i forskning

1 Innledning

Uavhengig av utfall, vil mistanke om uredelighet oppfattes som en stor belastning for forskere. Dette stiller store krav til en uhildet, ryddig og grundig saksbehandling. NTNUs [varslingsrutiner](#) kan i stor grad overføres direkte til saker vedrørende mistanke om uredelighet i forskning. For medisin- og helseforskning kan også [avviksrutinene i helseforskningsportalen](#) Mistanke om uredelighet i forskning skal håndteres umiddelbart ved den aktuelle enhet. Saksbehandlingen, herunder kommunikasjon og avvikshåndtering, skal skje i linja. Det er i tillegg opprettet et Forskningsetisk utvalg der visse saker kan bringes inn.

Nedenfor tydeliggjøres krav til saksbehandling i saker vedrørende mistanke om uredelighet i forskning. Det er i tillegg utarbeidet et eget reglement for Forskningsetisk utvalget sitt arbeid.

2 Forskningsetikk vs uredelighet i forskning

Forskningsetikk

Forskningsetikk er den del av etikken som har med planlegging, gjennomføring og rapportering av forskning å gjøre. Forskningsetikkens formål er å bevisstgjøre forskere selv

og samfunnet generelt om de etiske problemstillinger som oppstår som følge av moderne forskning, det være seg knyttet til forskningens resultater eller forskningen som prosess. Krav om redelighet i forskning står sentralt innenfor forskningsetikken.

Forskningsetikkloven har som formål å bidra til at forskning skal skje i henhold til anerkjente etiske normer, jf. lovens § 1.

Med uredelighet i forskning menes

- forfalskning,
- fabrikkering,
- plagiering
- andre alvorlige brudd med god vitenskapelig praksis

som er begått forsettlig eller grovt uaktsomt i planlegging, gjennomføring eller rapportering av forskning. Jf [Forskningsetikkloven § 5 \(2\)](#).

Forskningsetikkloven gir en noe snever definisjon vedrørende hva som betraktes som uredelighet i forskning. Dette betyr at det kan være hendelser som bryter med fagenes forskningsetiske retningslinjer uten å falle inn under den juridiske definisjon for uredelighet i forskning etter forskningsetikkloven. NTNU og fagmiljøene har et klart ansvar for å følge opp forhold som bryter med etiske retningslinjer selv om disse ikke kan betraktes som vitenskapelig uredelighet i lovens forstand (jf. Forskningsetisk utvalg sitt mandatpkt. 1 om avvik fra krav til god vitenskapelig praksis). I denne klargjøringen av rutiner for saksbehandling er det imidlertid fokus på de sakene hvor det kan være grunnlag for mistanke om uredelighet i forskning.

3 Relevant regelverk

Det vil være nødvendig å ta hensyn til flere regelsett i saker vedrørende mistanke om uredelighet i forskningen, herunder

- forskningsetikkloven
- forskningsetiske retningslinjer for de nasjonale komiteene
- forvaltningsloven
- offentlighetsloven
- tjenestemannsloven
- arbeidsmiljøloven
- personvernlovgivningen
- helseforskningsloven (hvis relevant)

4 Saksbehandling

Varsel vedrørende mistanke om uredelighet i forskning

Ved mistanke om uredelighet i forskning skal dette varsles nærmeste leder. Varslet bør skje skriftlig og inneholde en begrunnelse for mistanken om uredeligheten. Leder er ansvarlig for å vurdere om varselet skal undersøkes nærmere. Dersom det er behov for en nærmere undersøkelse skal dekan varsles for videre håndtering av saken. Fakultetet vil i sin gjennomgang søke bistand fra personer med relevant kompetanse.

Dersom nærmeste leder selv er inhabil i saken, unnlater å gjøre noe med saken eller mangler beslutningsmyndighet, skal dekan varsles direkte.

Håndtering av mottatt varsel

Saksbehandlingen i en undersøkelse av mistanke om uredelighet i forskning skal dokumenteres og arkiveres i Ephorte. I saksbehandlingen bør det hele tiden vurderes om dokumenter kan og skal unntas offentlighet i henhold til offentlighetslovens bestemmelser. I saker vedrørende mistanke om vitenskapelig uredelighet i forskning må det påregnes at de fleste dokumenter ikke vil være unntatt offentlighet når saken er ferdigbehandlet.

Saken må håndteres med tanke på at alle steg i saksbehandlingen senere kan dokumenteres, for eksempel for Nasjonalt utvalg for gransking av redelighet i forskning.

Alle møter i saken bør skje etter skriftlig innkalling og det skal skrives referat fra møtene. Partene skal gis anledning til å lese og kommentere utkast til referat, og få innsyn i sakens dokumenter. Partene i saken skal opplyses om at de gis anledning til å ha med seg partsrepresentant eller bisitter i saken.

Det å bli anklaget for uredelighet i forskning kan oppleves som veldig belastende for den eller de anklagen gjelder. Et konkret spørsmål som må håndteres er om det vil være nødvendig å stanse publikasjoner. Det kan også i enkelte tilfeller være nødvendig å informere redaktører, samarbeidspartnere, finansieringskilder og medforfattere om at det foregår en utredning av mulig uredelighet i forskning. Dette må skje i dialog med sakens parter. Informasjon som sendes ut må være av en slik karakter slik at informasjonen blir korrekt samtidig som ingen opplever å bli forhåndsdomt.

Skille mellom mistanke om uredelighet i forskning og andre brudd på forskningsetiske normer

Det kan være aktivitet i forbindelse med forskning som vil være brudd på forskningsetiske normer uten at det vil være å betrakte som uredelighet i forskning, for eksempel slurv og dårlig arbeid. Slike hendelser bør også håndteres, slik at NTNU kan stå inne for den aktivitet som skjer innen virksomheten. Imidlertid er dette forhold som stiller krav til andre vurderinger enn ved mistanke om uredelighet i forskning.

Skille mellom mistanke om uredelighet i forskning og konflikt

Forskningsetikksaker kommer i enkelte tilfeller frem som resultat av eller som del av en konflikt. Det er viktig, men ofte vanskelig, å skille mellom det som er reelle bekymringer for uredelighet i forskning og det som er utslag av personlig konflikt. Faglig uenighet faller utenfor forskningsetikkens område.

Undersøkelse av varslet

Undersøkelser i linja

Leder må søke å belyse saken så godt som mulig før det konkluderes i forhold til om det foreligger uredelighet i forskning.

Det bør tidlig i saken undersøkes om de varslede forhold kan rettes opp i minnelighet, om mistanken beror på feil, faglig/personlig konflikt eller misforståelser. I slike tilfeller skal forskeren gis anledning til å rette opp i feil som er begått. Også i saker der man forventer å finne en minnelig løsning anbefales at prosedyre for saksbehandling følges, slik som referat fra møter, adgang til å ha med representant og arkivering.

Intern granskingkomité

Dersom mistanken ansees begrunnet, bør dekan vurdere å sette ned en intern granskingskomite sammensatt av relevant kompetanse. Det kan være vanskelig å konkludere

en sak uten gransking, særlig hvis en side av saken sterkt ønsker en slik grundig gjennomgang. Samtidig bør det tas i betraktning at en gransking er svært ressurskrevende. Videre, er en gransking i seg selv en stor belastning for den som er anklaget for uredelighet i forskning. Argument for å iverksette gransking bør være at dette er nødvendig for å få klarhet i sentrale saksforhold, og at saken er av en slik alvorlighetsgrad at en eventuell bekreftelse av mistanken vil kunne defineres som uredelighet i forskning, jamfør punkt 2.2. over.

Medlemmer av et granskingskomite bør være akseptable for alle parter i saken. Granskingen skal resultere i en skriftlig rapport. Denne bør partene få anledning til å uttale seg om før endelig rapport ferdigstilles. Utvalget skal ha anledning til å rette opp feil eller revidere fremstillingen hvis innspillene tas til etterretning. Arbeidsgivers oppfølging av saken avhenger i stor grad av forhold som er påpekt i granskningen og eventuelle konklusjoner. Ved tvil om tiltak eller videre oppfølging av saken bør NTNUs jurist eller sentral personalavdeling kontaktes.

Overføring av sak til Forskningsetisk utvalg ved NTNU

Dekanen kan oversende saken til Forskningsetisk utvalg ved NTNU dersom en etter en gjennomgang av saken på fakultetsnivå ikke har konkludert i saken eller det er behov for en ytterligere gjennomgang av mistanken.